

STAREȚUL NICON DE LA OPTINA

Viața și minunile

Traducere din limba rusă de pr. prof. Teoctist Caia

Carte tipărită cu binecuvântarea
Înaltpreasfințitului
TEOFAN,
Mitropolitul Moldovei și Bucovinei

DOXOLOGIA
Iași, 2011

CUPRINS

<i>Înaltpreasfințitul TEOFAN</i> – Stareții de la Optina	7
În loc de prefață	11
Capitolul I	17
Capitolul II	22
Capitolul III	53
Capitolul IV	75
Capitolul V	84
Capitolul VI	134
Capitolul VII	143
Capitolul VIII	151
Capitolul IX	171
Capitolul X	181
Capitolul XI	199
Capitolul XII	242
Capitolul XIII	252
Capitolul XIV	275
Capitolul XV	293
În loc de încheiere	307

rai pământesc, departe de lumea deșartă și mult zbuciumată, plină de ispite și tentații.

Într-o iarnă au intrat în Schit doi tineri, frați, din Moscova. Ei au venit pentru binecuvântare la egumenul Schitului, Starețul Varsanufie, având dorința și intenția să-și închine viața Domnului, primind călugăria. Unul dintre ei, vesel și bucuros de viață, cu sufletul său curat și feciorelnic, arzând de dorința desăvârșirii duhovnicești, i-a atras repede atenția egumenului. Acesta parcă ar fi prevăzut cu ochii duhovnicești că în acest tânăr îl va găsi pe vrednicul său urmaș, pe râvnitul ucenic al făgăduințelor stărețești.

Într-adevăr, tânărul a devenit curând cel mai apropiat ucenic și „știutor al tainelor” stărețești. Ca urmare, dobândind „măsura vârstei desăvârșirii”, în pofida tinereții, el însuși a devenit Stareț, ultimul Stareț al Optinei, învățător al adevăratei vieți monahale.

Tânărul se numea Nikolai Beliaev, iar în viața călugărească Ieromonahul Nikon. Despre el se va vorbi în continuare, dacă va binecuvânta Domnul.

STAREȚII DE LA OPTINA*

Editura Doxologia a Mitropoliei Moldovei și Bucovinei oferă creștinilor români o colecție de 14 volume numită „Cuvioși stareți de la Optina”.

De ce, oare, această inițiativă care comportă multă muncă, dificultăți, timp și investiție materială? Răspunsul este simplu. Poporul cel dreptcredincios are nevoie de „chipuri de pocăință”, cum rostește o rugăciune din canonul de pregătire pentru primirea Sfintei Împărtășanii. Poporul lui Hristos din România este însetat de „apa cea vie”, este înfometat după „pâinea cea spre ființă”.

„Chipuri de pocăință” găsim în viața sfinților din primele veacuri creștine, în viața sfinților cu care Dumnezeu a binecuvântat neamul românesc.

„Chipuri de pocăință” găsim, de asemenea, în viața bineplăcuților lui Dumnezeu care au odrăslit în sânul altor popoare. Cuvioșii Stareți de la Optina se numără printre aceste „chipuri de pocăință”, printre „geniile sfințeniei” spre care se îndreaptă omul contemporan în căutare de odihnă sufletească.

Intenția publicării unei colecții dedicate vieții mănăstirești de la Optina are și un alt scop, și anume: tot ceea ce s-a petrecut ca viață monahală autentică timp de peste 100 de ani la Optina se datorează influenței exercitate asupra Lavrei de Sfântul Paisie Velickovski de la Mănăstirea Neamț. În viața celor 14 stareți ai Optinei, canonizați de Biserica Ortodoxă Rusă în 1996, se descoperă amprenta geniului paisian.

După moartea Sfântului Paisie, ucenicii săi au mers în Rusia și prin intermediul lor s-a născut fenomenul numit „Optina”. Timp de peste 100 de ani după moartea Sfântului

Paisie Velicikovski, monahismul din Țările Române, din Rusia și din alte părți ale Bisericii Ortodoxe a fost influențat de lucrarea duhovnicească a Mănăstirii Neamț de la sfârșitul secolului al XVIII-lea.

Vremurile au fost grele pentru Rusia în tot veacul XX, iar pentru România nu tocmai ușoare. Influența vieții duhovnicești rezultate din lucrarea Sfântului Paisie s-a diminuat considerabil.

Redescoperirea Filocaliei prin traducerile Părintelui Dumitru Stăniloae, revigorarea monahismului atonit, traducerile din Sfinții Părinți, redobândirea libertății în spațiul Europei răsăritene după 1990 au oferit cadrul necesar redescoperirii cu mai multă vigoare a influenței Sfântului Paisie asupra vieții creștine ortodoxe.

Publicarea colecției dedicate stareților Mănăstirii Optina se dorește a fi, așadar, și un omagiu adus Sfântului Paisie de la Neamț.

Prin intermediul acestei colecții, creștinul de azi intră în legătură cu un izvor de viață care-l adapă autentic în setea lui după sens, lumină, în setea lui după Dumnezeu. Viața și învățăturile stareților de la Optina arată, dincolo de locul și timpul în care ei au trăit, că existența omului fără Hristos și fără Evanghelie, fără Biserică, este un nonsens, o confuzie, o disperare fără leac. Spre stareții de la Optina, în veacul al XIX-lea și la începutul veacului XX, se îndreptau pentru cuvânt duhovnicesc mulțimi de călugări, țărani și moșieri, prinți și intelectuali. De ce? Pentru că trăiau dramatic golul din ei și simțeau că la umbra sfinților de la Optina găseau izvorul umplerii vieții lor cu duh și adevăr.

Astăzi, omenirea trăiește și mai dramatic decât în veacurile XIX și XX tragedia singurătății, a disperării, a lipsei de libertate lăuntrică. Unde să alerge omul de azi pentru a-și regăsi echilibrul vieții interioare și, prin aceasta, să redescopere sensul existenței sale?

Răspunsul nu este și nu poate fi altul decât: HRISTOS. „*Veniți la Mine toți cei osteniți și împovărați și Eu vă voi odihni pe voi.*” (Matei 11, 28) Numai trăirea întru Hristos umple existența omului.

Spre Hristos ne conduce Liturghia, ne conduce Filocalia, ne conduce bucuria lăuntrică a rugăciunii minții și a inimii, ne conduce lupta cu mândria, ne conduce iubirea de vrăjmași. Toate aceste căi ne conduc spre Hristos și călăuză avem pe cei ce au parcurs același drum: pustnicii din Egipt sau cei din Carpați, cuvioșii din Athos sau cei de la Optina.

Rog pe Dumnezeu să binecuvinteze strădania traducătorului, Părintele Profesor Teoctist Caia, și a ostenitorilor din cadrul Editurii și Tipografiei Mitropoliei Moldovei și Bucovinei care fac posibilă publicarea colecției „Cuvioși stareți de la Optina”.

Dumnezeu să te binecuvinteze și pe tine, cititorule al acestei cărți, conducându-te, prin pocăință, rugăciune și iubire, la viața în Hristos, singura care-ți va oferi bucurii adevărate, libertate reală și lumină în viață.

† **TEOFAN**

Mitropolitul Moldovei și Bucovinei

Mănăstirea Tuturor Sfinților, Bucium, Iași
Anul Domnului 2009, luna septembrie, ziua 5
Prăznuirea Sfântului Prooroc Zaharia

* Prolog la seria „Cuvioși stareți de la Optina”.

CAPITOLUL I

„Nu voi muri, ci voi fi viu și voi povesti lucrurile Domnului.” (Psalmul 117, 17)

La sfârșitul veacului al nouăsprezecelea și începutul veacului al douăzecilea trăia la Moscova o familie de negustori pe nume Beliaev. Capul familiei, Mitrofan Nikolaievici Beliaev, era de obârșie țaran din gubernia Voronej, județul Zemleansk. Tatăl lui fusese iobag. Împovărat de o familie numeroasă (avea paisprezece copii), după reforma de eliberare a întâmpinat mari greutăți, deoarece bucata de pământ ce i s-a dat era prea mică și nu avea alte surse de existență. Din această pricină, trei dintre fiii lui, printre care și cel mai mic, Mitrofan, care abia avea douăzeci de ani, au părăsit ținuturile natale și au plecat pe jos „să caute fericirea” la Moscova.

Mitrofan a reușit să-și găsească de lucru, ca muncitor, la cel mai bun magazin din acel timp, Murend Merilitz, actualmente Magazinul Central Universal, la intersecția dintre Strada Petrovka și Piața Teatrului.

Băiatul era deștept din fire, energic și avea o capacitate de muncă deosebită. Datorită acestor calități, a avansat foarte repede, ajungând vânzător și apoi responsabil la un raion de mărfuri de manufactură. Câștiga bine și avea legături serioase cu lumea manufacturieră, deoarece se bucura de încrederea deplină a stăpânului și avea împuterniciri speciale din partea acestuia. Succesul, bogăția și renumele l-au făcut să aibă o părere exagerată despre propriile capacități, iscând un motiv de neînțelegere cu „atotputernicul jupân”, cu care a rupt relațiile, hotărând să-și deschidă

o afacere proprie. La început lucrurile au mers foarte bine, dar apoi au intervenit nereușitele, așa cum se întâmplă destul de des în lumea negoțului, unde aproape fiecare se străduiește să-l înece pe celălalt, temându-se de concurență. Mitrofan Nikolaievici s-a ruinat, și nici până la sfârșitul vieții nu a mai putut ajunge la acea înălțime, rămânând comis-voiajor pentru niște firme importante de comerț.

Era un om foarte sănătos și avea o energie inepuizabilă. După propriile-i cuvinte, întreaga sa viață nu a fost niciodată bolnav, fără a socoti boala de dinaintea morții. Doar o singură dată a stat câteva luni în spital, pentru niște arsuri pe care și le-a făcut într-un incendiu, salvând un copil. La vreme de incendii, în general, el dădea dovadă de mare bărbăție și mult curaj în salvarea oamenilor și a bunurilor acestora. De asemenea, în timpul inundațiilor el nu se dezlipea de râul Moscova, salvându-i pe cei ce erau gata să se înece. Pentru astfel de fapte de mare bărbăție, de neînfricare și jertfă de sine, a fost decorat cu ordine și medalii.

Încă din primii ani de viață la Moscova, Mitrofan Nikolaievici s-a căsătorit cu o văduvă ce avea două fete. Soția a murit curând de tuberculoză. Apoi și cele două fiice vitrege au murit de aceeași boală. După moartea primei soții, s-a căsătorit a doua oară, cu Vera Lavrentievna, fiica unui negustor din Moscova pe nume Șvețov. Tatăl ei, Lavrentii Ivanovici Șvețov, fusese un copil abandonat, orfan de ambii părinți. El a fost cules de pe stradă de cineva și acela, fiindu-i milă de dânsul, l-a dat în grija unui negustor bătrân la Belciuga, la un magazin de fierărie. Băiatul era ascultător, cu credință în Dumnezeu și deosebit de conștiincios. Bătrânul negustor l-a îndrăgit foarte mult, iar la moartea sa i-a încredințat negoțul cu fierărie. Lavrentii Ivanovici s-a descurcat apoi atât de bine, încât spre sfârșitul vieții avea trei magazine de fierărie.

Vera Lavrentievna Șvețov s-a măritat cu Mitrofan Nikolaievici Beliaev când acesta avea treizeci și unu de ani; ea

era mai mică decât dânsul cu zece ani. Era o fată frumoasă și avea o educație bună pentru acele timpuri; știa franceza și germana. Încă din fragedă tinerețe a fost pasionată de muzică și teatru, cunoscându-se cu mulți artiști și muzicieni ai vremii. Ea însăși iubea și înțelegea muzica. Din această pricină, cununia lor a avut loc în Biserica „Marea Înălțare” de lângă Porțile Nikitin, deoarece această biserică, încă din timpuri străvechi, era preferată de toți artiștii și cântăreții care cântau aici la marile praznice și în Săptămâna Patimilor.

În primii ani de căsătorie, soții Beliaev au locuit pe strada Donskaia, într-o casă bună, care acum nu mai există, casă ce avea o grădină mare și minunată. Când afacerile lui Mitrofan Nikolaievici s-au clătinat, au început să aibă mari greutăți materiale. Pe atunci aveau șapte copii. Mitrofan îl ajuta încă de atunci în afaceri pe Lavrentii Ivanovici, iar acesta, mișcat de un simțământ de recunoștință, cât și pentru a veni în întâmpinarea soției sale, Maria Stepanovna, care întotdeauna și-a dorit s-o aibă aproape pe Verocika, fiica ei iubită, l-a convins pe ginere să se mute în casa lor, pe strada Bolșaiia Ordînka, în parohia cu hramul Icoana Maicii Domnului „Bucuria tuturor celor scârbiți”, pentru a locui împreună. Era o casă mare și bună, și întreaga familie Beliaev trăia confortabil. Toți membrii familiilor Beliaev și Șvețov erau foarte credincioși, în duhul Bisericii Ortodoxe. Viața lor cotidiană, fără să mai vorbim de marile evenimente, se desfășura în strânsă legătură cu obiceiurile și rânduielile bisericesti. Păzeau cu sfințenie posturile și sărbătorile, mergeau des la biserică. Adesea, chemau acasă preoți pentru a săvârși slujbe religioase. Cu aceste prilejuri, se aduceau uneori de la biserică icoane făcătoare de minuni și alte lucruri sfinte. Adesea se săvârșea acasă slujba privegherii, deoarece bunica, Maria Stepanovna, spre sfârșitul vieții, nu mai putea merge la biserică din pricina bolii. De câteva ori a venit în casa lor Părintele Ioan din Kronștadt,

care a slujit acolo câteva Te-Deumuri, a băut ceai și a stat de vorbă cu ei.

Deosebit de evlavios era bunicul, Lavrentii Ivanovici. Vreme de treizeci și trei de ani, până la moarte, a fost staroste la Biserica „Sfinții Împărați cei întocmai cu Apostolii Constantin și Elena”, din Kremlin, pe deal. Era o bisericuță nu prea bogată, dar foarte dichisită. În perioada invaziei napoleoniene, ea a avut de suferit din pricina incendiilor. Lavrentii Ivanovici s-a zbatut mult pentru înfrumusețarea și amenajarea ei, continuând lucrarea înaintașilor săi. În această biserică se găsea icoana făcătoare de minuni a Maicii Domnului „Neașteptată bucurie”, pe care Lavrentii Ivanovici și întreaga familie Beliaev o cinsteau în chip anume.

În problemele negustorești, Lavrentii Ivanovici era deosebit de cinstit și conștiincios. Nu i s-a întâmplat niciodată în viață să fi înșelat cu bună știință sau să fi ofensat pe cineva, dezmințând prin aceasta zicala: „Nu înșeli, nu vinzi”.

– Eu – spunea dânsul – nu am înșelat niciodată pe nimeni, toată viața mea, iar treburile mi-au mers mai bine decât la alții.

Pentru viața sa cucernică, era prețuit atât de colegii săi negustori, cât și de fețele bisericesti cu care a întreținut întotdeauna relații apropiate, de prietenie. Chiar și un bărbat de o înaltă ținută morală, cunoscut și respectat de toată lumea, precum Protoiereul Valentin Amfiteatrov avea față de dânsul un deosebit respect și deseori era oaspetele casei – nu numai când era parohul Bisericii „Sfinții Constantin și Elena”, dar și după aceea, când a devenit paroh la Catedrala „Sfinții Arhangheli”.

Îmbolnăvindându-se de cancer la stomac, după aproape șase luni de suferință, Lavrentii Ivanovici a adormit întru Domnul cu pace, la data de 14 ianuarie 1902. Chiar în ziua morții, în casă la el a fost adusă o icoană făcătoare de minuni. Ieromonahul care a slujit un Te-Deum, văzând starea gravă în care se afla Lavrentii Ivanovici, a propus să fie

împărtășit cu Sfintele Taine. Aceasta se întâmpla ziua, pe la ora douăsprezece, iar seara, în aceeași zi, el a plecat din lumea aceasta. Doctorul care a venit a doua zi a spus cu uimire:

– Nu m-am așteptat la o moarte atât de grabnică. Presupuneam că va mai trăi încă o lună...

După moartea sa, la biroul magazinului s-au găsit câteva Psaltiri pe care le citise până ce ajunseseră de nefolosit.

Lavrentii Ivanovici își iubea foarte mult nepoții, era bun cu ei, dar în același timp era și sever.

Mitrofan Nikolaievici era, de asemenea, un om credincios, dar religiozitatea sa era mai mult exterioară. El nu pătrunsesese în profunzimile învățaturii creștine. Îi plăceau mai ales posturile bisericesti, cântarea bună, citirea și slujirea. Protodiaconii Andrei Șehovțev și Nikolai Rosleakov de la Catedrala „Adormirea Maicii Domnului”, renumiți pentru glasurile lor, erau prietenii și comesenii lui.

Vera Lavrentievna nu era mai puțin credincioasă decât tatăl și soțul ei. Între altele, avea un caracter așezat, liniștit și drept. Mulți ani după aceasta, Starețul Varsanufie de la Optina îi spunea fiului ei, Nikolai, aceste cuvinte:

– Să mulțumiți lui Dumnezeu că aveți o astfel de mamă. „Iată, cu adevărat israelit, în care nu este vicleșug.” (Ioan 1, 47)

Mitrofan Nikolaievici și Vera Lavrentievna și-au crescut copiii în duhul iubirii și al evlaviei creștine. S-au îngrijit nu numai de bunăstarea lor fizică, ci, chiar din primele zile ale vieții lor conștiente, s-au străduit să-i deprindă cu principiile creștine de viață. Își iubeau copiii, îi mângâiau, se ocupau în tot felul de dânsii, dar nu îi răsfățau, iar pentru neascultare și pozne aceștia erau pedepsiți.

CAPITOLUL II

„Nu voi M-ați ales pe Mine, ci Eu v-am ales pe voi.” (Ioan 15, 16)

Pe data de 26 septembrie 1888, soților Beliaev li s-a născut un prunc pe care, la Sfântul Botez, l-au numit Nikolai, în cinstea și întru slava Ierarhului lui Hristos Nicolae al Mirelor Lichiei, făcătorul de minuni.

Mai aveau atunci încă trei copii: Liubovi, Nadejda și Vladimir. Nikolai a fost cel de-al patrulea. Pruncul Nikolai a crescut, hrănindu-se pe neobservate, împreună cu laptele mamei, și cu toate calitățile sufletului ei cel bun.

În viața fiecărui om, în special a creștinului, există evenimente inexplicabile prin caracterul lor tainic, de neatins pentru mintea omenească. Cel mai adesea ele se uită, înăbușite de deșertăciunea vieții, și ni le amintim la bătrânețe. Atunci, deodată, ceea ce este tainic și neînțeles se face înțeles și simplu. Atunci, la rândul său, vine și gândul acesta: cum a putut trece omul pe lângă aceste semne ale dumnezeieștii pronii, fără să le recunoască, și apoi să le uite? Fiecare om are parte de asemenea evenimente importante. Oamenii care nu cred în pronia dumnezeiască le numesc adesea întâmplări. Creștinul însă, încredințat că întreaga lui viață se află în mâinile lui Dumnezeu, vede în aceste „întâmplări” un sens profund și important.

Întreaga viață a lui Nikolai Beliaev, încă din zilele prunciei, a stat sub semnul proniei dumnezeiești. Chiar o întâmplare nesemnificativă, remarcată doar de mama sa, avea să aibă o importanță profundă și, în parte, avea să prevestească

viitoarea viață a copilului. Multcinstitul protoiereu, Părintele Ioan din Kronștadt, unul din Dreptii zilelor noastre, a vizitat o dată casa familiei Beliaev. După ce a slujit un *moleben*¹, a blagoslovit-o pe tânăra mamă și i-a dăruit o fotografie ce purta iscălitura sa și data, 22 martie 1888, cu o jumătate de an înainte de nașterea lui Nikolai. O altă întâmplare semnificativă s-a petrecut cu dânsul când avea vreo cinci ani. Micuțul Kolea s-a îmbolnăvit grav (se poate să fi fost difterie). Boala a evoluat în mod catastrofal. Medicul familiei Beliaev, Saltîkov, le-a dat de înțeles părinților că starea copilului este deznădăjduită, fără ieșire. Într-adevăr, spre seară, copilului i se făcuse atât de rău, încât moartea părea iminentă. Băiatul zăcea inconștient. Trupușorul lui se răcise și se învinetise. Nu mai respira. La pătuțul fiului muribund au mai rămas părinții. Biata Vera Lavrentievna nu mai înceta să maseze trupușorul ce se răcise și, vărsând lacrimi amare, se ruga cu osârdie Sfântului Nicolae pentru ajutor de sus. Tatăl căuta să o înduplece să lase „mortul” în pace și să nu-l mai chinuiască. Fără să-și asculte soțul, ea a continuat să-l maseze, vărsând lacrimi și chemându-l în ajutor pe Sfântul lui Dumnezeu, care ajută atunci când oamenii sunt neputincioși.

Și s-a întâmplat o minune!... Copilul a început să respire... Încurajați de o slabă licărire de nădejde, au început amândoi părinții să-l maseze și mai puternic. Rugăciunea mamei, înălțată din preaplinul inimii ei iubitoare, nu a rămas neascultată. Domnul, pentru rugăciunile Ierarhului Nicolae, a dăruit viață copilului. Desigur, însă, nu pentru a sluji patimilor lumii i s-a dăruit viață pruncului Nikolai. Domnul Atotștiutorul, care vede dinainte întreaga viață a fiecărui om, de la naștere și până la moarte, săvârșind această

¹ Rugăciune specială în Biserica Rusă, adresată Mântuitorului, Maicii Domnului și sfinților. (n. tr.)

minune, a lăsat să se înțeleagă că viața pruncului Nikolai este menită slujirii lui Dumnezeu. Ulterior, Starețul Varsanufie de la Optina a subliniat în chip anume însemnătatea tainică a acestei întâmplări, în înțelesul vădit al menirii lui Nikolai pentru viața călugărească, în afara lumii...

În viața ce a urmat, el a avut parte de mai multe întâmplări, rezolvate vădit prin pronia lui Dumnezeu. Cu mâna Sa nevăzută, Domnul l-a purtat pe alesul Său pe calea menită, păzindu-l și mântuindu-l.

Kolea a crescut un copil vesel și zburdalnic. Fără a lua în seamă o anumită stângăcie, era foarte îndemânatic, plin de inițiativă și inventiv în felurite jocuri și distracții copilărești.

Unul din jocurile lui preferate, care cerea putere și îndemânare, erau arșicele. Odată în timpul jocului, din neatenție, s-a așezat lângă perete pe direcția din care se trăgea. S-a întâmpnat ca, atunci, un băiat cu o putere fizică deosebită să dea foarte puternic cu o arșice umplută cu plumb, care, doborând alte câteva arșice, a zburat și s-a lovit de perete la trei-patru centimetri de capul lui Kolea. Cea mai mică și mai neatentă mișcare a lui în acea clipă, și arșica grea i-ar fi zdrobit capul!

Sunt multe astfel de întâmplări, când viața i-a fost în primejdie. Dar ele au fost degrabă uitate sau au trecut nevăgăte în seamă.

Putem aminti încă două întâmplări, care s-au petrecut cam în același timp, când Kolea era deja adolescent. În ele se vede, de asemenea, mâna lui Dumnezeu, Care îl păzea.

În anul 1905, când Kolea avea șaptesprezece ani, a fost oaspetele unor prieteni, la vila acestora. Un tânăr l-a invitat la vânătoare. Kolea s-a dus, având de gând să se plimbe prin pădure. N-au vânat nimic, deoarece nu au întâlnit nici o sălbăticiune, așa că au început să culeagă bureți. Deodată, tânărul vânător a ridicat cocoșul armei sale. I s-a părut

că într-o tufă este o găinușă. În tufă însă nu se găsea nimic, dar sub o altă tufă a găsit un burete, și i-a spus lui Kolea să-l ia, iar el a lăsat, din greșeală, cocoșul! Ar fi trebuit să se producă o împușcătură și, dacă ar fi fost așa, glonțul l-ar fi nimerit pe Kolea, care era aplecat după burete: țeava armei era îndreptată spre dânsul, la o distanță de doi, trei pași. Dar împușcătura, dintr-o cauză necunoscută, nu s-a produs.

O altă întâmplare s-a petrecut astfel: odată, Kolea mergea pe bicicletă pe una din străzile lăturalnice ale Moscovei. Strada era pustie. Mergea liniștit și fără grijă, privind într-o parte și în cealaltă. Deodată, s-a simțit de parcă l-ar fi lovit ceva. Și-a întors capul și a văzut un cal înhămat la o căruță, care venea în goană spre dânsul. Dacă și-ar fi întors capul câteva clipe mai târziu, trăpașul l-ar fi lovit, poate chiar l-ar fi strivit sau, în cel mai bun caz, l-ar fi schilodit. Îngerul păzitor i-a arătat atunci primejdia, în chip nevăzut. Ulterior, amintindu-și de aceste întâmplări din viața sa, nota în jurnalul său: „Domnul m-a păzit întotdeauna”. Și Starețul Varsanufie, povățuitorul său, nu rareori îi spunea că toată viața lui a stat sub semnul dumnezeieștii pronii.

Soții Beliaev au avut opt copii. Fetele Liubovi și Nadejda erau cele mai mari. Apoi au urmat băieții, Vladimir, Nikolai, Serghei, Ivan, Mitrofan și Aleksei. Toți s-au născut la un interval de un an unul față de celălalt, în afară de ultimii doi, Mitrofan și Aleksei. Toți, cu excepția lui Alioșa, au fost botezați în Biserica „Acoperământul Maicii Domnului” de pe strada Donskaia, deoarece s-au născut până la mutarea în casa bunicului. În această familie, pe deplin îndestulată, copiii trăiau bine. Nu numai că nu duceau lipsă de nimic, dar se poate spune că trăiau aproape în lux. Băieții mai mari aveau fiecare camere separate. Cei mai mici aveau, de asemenea, camerele lor. Ivan avea și el camera lui, deoarece

în anii copilăriei se ocupa de canari. Avea atât de mulți, încât aceștia zburau liberi prin cameră. Pentru ca la joacă să nu se tăvălească direct pe dușumea, ei așterneau pe jos un covor mare de pâslă și perne umplute cu vată.

De praznicul Nașterii Domnului se aducea întotdeauna un brad mare, pe care îl împodobeau cu ajutorul unei scări. Pregătirile se făceau cu mult înainte de Crăciun. Sub îndrumările mamei și ale dădacei, toți copiii pregăteau podobebele pentru brad. Din hârtie aurită și colorată făceau lanțuri, stele și pocnitori. Cu hârtie poleită înveleau nuci. Erau invitați nu numai copiii rudelor și cunoscuților, ci și copiii servitoarelor din casele cunoștințelor – e adevărat, în mod separat. Copiii erau învățați că nu există nici o deosebire între dânșii. Ei nu observau nici o deosebire și se jucau unii cu alții liberi și nestingheriți. Îndeosebi Kolea o ducea foarte bine. Era un copil voios și scump, ce se bucura de dragostea deosebită a bunicului și bunicii. A fost înzestrat prin fire cu un caracter vesel, ager și energic. Prin aceste calități se deosebea de frații săi. Dragostea lui de viață îi molipsea și pe ceilalți. Oriunde apărea el, dispărea plictiseala și se înstăpânea buna dispoziție. Totul respira bucurie. A rămas același până la sfârșitul vieții, doar că veselia copilărească s-a preschimbat într-o bucurie tihnită, rod al unei înalte culturi duhovnicești.

Judecând după amintirile fratelui său Ivan, o trăsătură distinctivă de caracter a lui Kolea a fost, încă din copilărie, răbdarea și o foarte mare înfrânare. Potrivit spuselor mamei, spre deosebire de frații săi, era un copil foarte răbdător încă din fașă. Chiar și atunci când era bolnav și suferea, îi uimea pe ai săi printr-o răbdare bărbătească. Iată ce s-a întâmplat odată. Fiind la vilă, copiii s-au gândit să distrugă un cuib de viespi dintr-o cămară, undeva sub un tavan. Kolea s-a hotărât să-l dea jos. Avea atunci doisprezece ani. Apucându-se cu mâna de o grindă, s-a urcat

sus pe perete, dar, încercând să se întindă până la cuib, grinda s-a rupt. Căzând, și-a spintecat podul palmei într-un cui mare și ruginit. Brusc, a scos un țipăt, dar nu au fost gemete, nici lacrimi. Când mama, vărsând șiroaie de lacrimi, l-a uns cu iod și i-a bandajat rana adâncă și însângerată, frații priveau cu groază la această procedură. Kolea nu a scos nici un sunet. Doar buza mușcată puternic și paloarea feței arătau durerea sa! Această răbdare uimitoare și stăpânire de sine s-au păstrat în caracterul său întreaga viață.

În anul 1902, pe data de 14 ianuarie, când Kolea avea paisprezece ani, a murit bunicul său, Lavrentii Ivanovici. Era prima moarte, prima durere, după viața fericită și fără de griji a copilăriei. După o jumătate de an de la moartea bunicului, pe 30 iulie 1902, a murit și bunica, Maria Stepanovna. În același timp s-a îmbolnăvit grav tatăl său, Mitrofan Nikolaievici, care chinându-se vreun an și jumătate, a murit de cancer la esofag, în noaptea de 2 spre 3 ianuarie 1903, la vârsta de șaiszeci de ani. A murit în pace, așa cum se roagă creștinii. Era pe deplin conștient că moare. De aceea, cu două zile înainte de moarte, în noaptea de Anul Nou, toți copiii au fost aduși să-și ia iertare de la dânsul. Toți stăteau lângă așternutul său, cu pahare de șampanie în mâini. După ce s-a băut șampania, tatăl i-a dat fiecăruia, fiu și fiică, ultima binecuvântare.

Aceste trei decese ale celor apropiați, care s-au succedat în curs de un an, au rănit adânc sufletul impresionabil al lui Kolea. Se poate presupune că, în acești ani dureroși pentru întreaga familie, în sufletul lui Kolea a început o schimbare. Viața i-a pus în față, pentru prima dată, o enigmă de nedezlegat de slaba minte omenească: taina vieții și a morții. El a trăit cu o deosebită acuitate moartea bunicului. Următoarele două evenimente, moartea bunicii și a tatălui, le-a suportat relativ ușor.